

Tee leikkiajasta keskeinen osa koulupäivää!

Kannen kuva Mission: Explore Outside the Classroom
Katso lisätietoja www.missionexplore.net

ESITTELY

Olen viimeiset viisitoista vuotta erikoistunut työskentelemään koulujen leikin laadun parantamiseksi, jokaista lasta varten jokaisena leikkiaikana. Olen ammentanut kokemuksistani leikinhjaajana, opettajana ja valtion paikalliskoulujen neuvonantajana kehittääkseni OPAL- ohjelmaa (Outdoor Play and Learning Primary Program) yli 200 koulussa ja rakentanut OPAL -tiimin tukemaan parempien leikkituntien järjestämistä kaikissa kouluissa.

Työni on vienyt minut ympäri Isoa-Britanniaa, Skandinaavia, Kanadaa, Uutta-Seelantia ja Australiaa. Vaikka koulujärjestelmät vaihtelevat, kaikilla lapsilla on sama universaalinen tarve saada leikkiä ollakseen hyvinvoivia ja onnellisia.

Kirjoitan parhaillaan JKP kustantamolle kirjaa nimeltään ‘Creating Excellence in School Playtimes’, joka julkaistaan vuonna 2017 ja se tarkastelee tämän kirjasen aiheita paljon syvällisemmin. Tässä kirjasessa olen yrittänyt koota lyhyesti kymmenen arvokkainta opetusta, kokemusteni pohjalta, auttaakseni sinua aloittamaan leikin kehittämisen. Ei ole onnellisempaa paikkaa olla kuin koulun leikkipiha, jossa jokainen nauttii leikkitunnistaan – aloita sinäkin nyt!

Michael Follett BAHon, PGCE

1. MUUTA KULTTUURIASI ENSIN

OPAL – ohjaajat ovat työskennelleet sadoissa peruskouluissa Isossa-Britanniassa ja muualla maailmalla. On olemassa yksi yhteinen ennakkovaatimus kestäväälle laadulle jokaisessa koulussa, ja jos sitä ei ymmärretä, niin yritykset parantaa leikkiä johtavat vain näennäiseen puuhasteluun sen ympärille miltä leikkiminen näyttää, eikä sitä mitä leikki on. Jokaisen koulun, joka on vakavasti kehittämässä leikkiä, tulee käsitellä leikin kulttuurilliset olosuhteet, joiden periaatteet on tiivistetty nk. OPAL PARK:iin.

P (policy) tarkoittaa periaatetta - Minkälaisien arvojen ja periaatteiden pohjalta työskentelet? Jos et ymmärrä mitä leikki on, miten voit sitä kehittää?

A (access) tarkoittaa pääsyä - Mitä resursseja on otettu käyttöön voidaksesi varmistaa, että kaikilla lapsilla on mahdollisuus käyttää niitä ympäri vuoden?

R (Risk) tarkoittaa riskejä - Yksi haasteen tärkeä etu on 'siirtyä eteenpäin siitä mikä on jo tiedossa ja on jo helposti saavutettavissa'. Ei ole haastetta ilman riskejä. Miten tasapainostat riskit ja hyödyt?

K (knowledge) tarkoittaa tietoa - Leikinohjaus on ammattitaitoa vaativa ammatti. Koska aikuisen rooli leikissä on erittäin monimutkainen, leikinohjaajat tarvitsevat koulutusta ja harkittuja käytäntöjä. Koulut eivät saa aikaan juurikaan pysyvää kehitystä jos ne keskittyvät ainoastaan ympäröiviin olosuhteisiin eivätkä aikuisiin.

2. KÄYTÄ MITÄ SINULLA ON

Monissa kouluissa on paljon tilaa mitä ei käytetä, eikä käytössä olevia tiloja käytetä ympäri vuoden. Tämä on valtavaa arvokkaiden resurssien tuhlausta ja aiheuttaa turhia ongelmia – tilan ahtaus aiheuttaa korkeampia ristiriitoja, stressiä, melua ja aggressiivisuutta.

Usein ulkotilojen käyttö kouluissa on kehittynyt ajan myötä suunnittelemattomasti ja sattumanvaraisesti ja monet kouluista eivät suunnittele miten selvitä ennustettavissa olevasta ilmastosta asuin maassaan. Keskimääräisesti Ison-Britannia peruskoulut käyttävät tyypillisesti pelikenttäänsä vain 13 prosenttia kouluvuodesta leikkimiseen koska sitä pidetään liian liukkaana, märkänä tai mutaisena.

Katso ympärillesi koulussasi ja kyseenalaista kaikki siitä miten tiloja on käytetty. Tässä muutamia kysymyksiä joita voit kysyä:

- Miksi tuo aita on tuolla?
- Mitä me voisimme muuttaa jotta me voisimme käyttää tilojamme tehokkaammin?
- Tarvitseeko kerran vuodessa pidettävän tilaisuuden määritellä miten tilaa käytetään kaikkina muina kouluvuoden 179 päivänä?
- Asetetaanko lasten tilankäyttötarpeet etusijalle tilojen käytössä?
- Miten paljon prosentuaalisesti pelikenttää oikeasti käytetään leikkimiseen?
- Miksi me teemme niin?
- Mitä tulisi tapahtua jotta lapset voisivat leikkiä siellä enemmän?

Muista että vaatetuksen olisi vastattava lapsuuden tarpeisiin eikä niin että lapsuuden olisi vastattava vaatteiden tarpeisiin – joten tee mitä on välttämätöntä hankkiaksesi vaatteita ja jalkineita niin, että lapset voivat leikkiä ulkona ympäri vuoden.

3. ASETA JOKU VASTUUHENKILÖKSI

Jos 'ei kukaan' olisi henkilö, olisi hän hyvin kiireinen. Koska jos jotakuta ei aseteta vastuuhenkilöksi, voit taata, ettei 'ei kukaan' saa työtä tehdyksi.

Parempaa leikin tasoa ei saavuteta taikuudella. Se vaatii ajattelua, suunnittelua ja peräänantamattomuutta. Muutos vaatii energiaa niin alkaakseen kuin pysyäkseen yllä. Jotta parannukset kestäisivät pitempään, kuin vain muutaman viikon uudesta projektista johtuvasta innostuksesta tulee jonkun, jolla on valtaa koulussa olla vastuussa leikkimisestä.

Leikkiminen on yksi lapsuuden tärkeimmistä tekijöistä, se on ihmisoikeus ja elintärkeä lapsen ruumiilliselle, henkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille. Jos koulut, joiden pitäisi olla lapsen kehityksen keskuksia ja missä suurin piirtein viidesosan päivästä tulisi olla leikkiaikaa, eivät ota leikkimistä vakavasti, kuka ottaa? Ei kukaan.

4. OLE ANTELIAS

Niukat resurssit voivat olla konfliktien aihe. Jos jokin aiheuttaa ongelmia leikkikentällä, positiivisempi ja onnellisempi ratkaisu kaikille voi olla tarjoamalla enemmän, ei ottamalla leikin mahdollisuuksia pois.

Suuri määrä lapsia tarvitsee paljon resursseja ja paljon säilytystiloja! Oletko valmis antamaan leikkimökin 40 lapselle – ehkä tarvitset viisi? Aiotko ostaa pussin hiekkaa hiekkalaatikoille – miten olisi 20 tai 40 tonnin hiekkalaatikko sen sijaan? Ehkä aiot tarjota renkaita ulkona leikkimistä varten, aiotko hankkia niitä 25 kappaletta 250 lapselle tai kaksi kutakin?

Lapset ovat luonnostaan luovia, mutta he tarvitsevat paljon perusresursseja saadakseen luovuutensa kukoistamaan ja he ovat onnellisempia jos heidän ei tarvitse kilpailla hyvin rajoitetun määrän käytöstä. Joten mitä sitten oletkaan tarjoamassa koulussa, anna isosti, monipuolisesti ja aina anteliaasti.

5. HYÖDYNNÄ ILMAISTA TAVARAA

On olemassa leikinohjaajien hyvin tuntema teoria (Nicholson 1972), jossa lukee 'jokaisen liikuteltavan esineen, jonka annat lapselle leikkimistä varten, lapsi tulee keksimään eksponentiaalisen määrän erilaisia leikin mahdollisuuksia'. Joten kaksi asiaa on yhtä kuin 'potenssiin neljä', kolme asiaa on yhtä kuin 'potenssiin kuusi', neljä asiaa 'leikkiä potenssiin neljä', jne.

On paljon tärkeämpää, että lapsilla on esineitä, joiden kanssa he voivat leikkiä kuin rakennelmia, joiden päällä he voivat leikkiä, koska silloin on paljon suuremmat mahdollisuudet muuttaa, ohjata, manipuloida ja yhdistellä. Hienointa on se, että ei ole oikeastaan mitään väliä mitä esineet ovat, niin kauan kuin lapset voivat itse liikutella niitä eikä niistä aiheudu vaaraa, niillä on leikille arvoa. Aikuiset usein luulevat, että lapset tarvitsevat esineitä, joiden nimi on lelu leikkiäkseen, mutta lapset ovat leikkisiä luonnostaan ja mikäli lelu on jotain millä lapsi voi leikkiä, monet satunnaiset esineet voivat olla leluja.

Laatikot, letkut, vanhat vaatteet, tietokoneiden näppäimistöt, putket, korit, lavat, kankaat, käsilaukut, hatut, lankut, ohjauspyörät, matkalaukut; lista leikkimiseen sopivista esineistä on lähes yhtä loputon kuin keinot millä tavoin lapset voivat käyttää niitä leikeissään. Älä juutu ajattelemaan sitä mihin sinulla ei ole varaa – mitä voisit saada ilmaiseksi?

6. KÄYTÄ LUONTOA

Luonnonmateriaalit ovat suhteellisen edullisia, ne voidaan jättää ulos ja ne ovat valmiina leikkiin milloin tahansa ja niitä voidaan toimittaa tonneittain. Hyvä valikoima erilaisia pintamateriaaleja lisää valtavasti ympäristön arvoa leikin kannalta koska maanpinnasta tulee myös leikin resurssi.

Edullista irtotavaraa ovat hiekka, kivet, multa, nupukivet, muta, hake, kaarna ja polttopuut. Paikan päällä saatavia muita resursseja, joiden kanssa voidaan leikkiä, ennen kuin ne viedään pois, ovat ruohosilppu, tukit ja oksat.

Monet kouluista yli hoitavat aluettaan niin kuin koko alue olisi yksi suuri jalkapallokenttä. Ajattele mitkä olisivat edut jos saattaisitte osan siitä takaisin sen luonnolliseen tilaan. Tämä lisää luonnon monipuolisuutta, oppimismahdollisuuksia ja leikin arvoa.

7. TARJOA VAIHTOEHTOJA

Pyydä ketä tahansa aikuisryhmää määrittelemään “mikä tekee leikistä leikin?” ja he tulevat aina puhumaan vapaudesta ja valinnanmahdollisuuksista. Katso silti ympärillesi koulun leikkipaikoilla ja niitä hallitsevat usein säännöt, vuorolistat ja rajoitukset.

Jos sinulla on leikkivälineitä, joiden luo voit mennä vain yhtenä iltapäivänä viikossa, kun on sinun luokkasi vuoro, vuorotellen myötä päivään ja vain silloin kun aikuinen seisoo vieressä vahtimassa; tämä ei ole vapautta, ei ole valinnan mahdollisuutta, ei mielikuvitusta, tämä aktiviteetti ei ole leikki. Vuorojärjestelmiä saatetaan tarvita kuusi viikkoisen tutustumisjakson aikana muutosta aloitettaessa, uuden jännityksen hallintaan mutta se tulisi lopettaa niin pian kuin mahdollista. Leikki, milloin tahansa se on mahdollista ja niin paljon kuin mahdollista, valinnanvapaus on palautettava lapselle.

Tämä sama pätee silloin kun eri-ikäiset ja eri sukupuolta olevat lapset leikkivät keskenään. Lapset oppivat toisista ihmisistä leikin kautta. Lasten pitäisikin olla ne jotka päättävät, kenen kanssa he haluavat leikkiä ja lähes kaikissa tapauksissa hyödyt eri-ikäisten ja eri sukupuolta olevien leikkiessä yhdessä ovat paljon suuremmat kuin mahdolliset haitat.

8. ANNA AIKAA

Leikki, kuten luontokin, vaatii oikean elinympäristön. Leikin elinympäristö on aika, alue ja lupa ja tämä häviää nopeasti 2000-luvun lapsilta, liikenteen, kiinteistöjen arvon, kunnianhimon ja pelkojen takia. On olemassa yleinen myytti ‘ etteivät lapset enää tiedä miten leikkiä’ mutta totuus on, etteivät aikuiset enää tiedä, miten antaa lasten leikkiä.

Antamalla lapsille tarpeeksi aikaa leikkiä, on jokaisen lapsen hyvinvoinnista ja onnellisuudesta välittävän moraalinen velvollisuus ja jokaisen valtion, joka on allekirjoittanut YK:n yleissopimuksen lapsen oikeuksista, laillinen velvollisuus.

Kun koulut epäonnistuvat tarjoamaan miellyttäviä leikkiympäristöjä ja asianmukaisesti koulutettua henkilökuntaan, leikkiaika muodostuu ongelmalliseksi, koska lapset turhautuvat siitä, että heidän lapsuutensa perustarpeet eivät täyty. Jos leikkiaikoja vähennetään, silloin vähennetään myös kaikkia hyvin dokumentoituja lasten kehityksellisiä, emotionaalisia ja sosiaalisia hyötyjä. Jos me todella välitämme lasten tarpeista, vastaus on parempia leikkiaikoja, ei vähemmän aikaa leikkiä.

9. ÄLÄ TUHLAA RAHOJASI

Leikkimiseen investointi kouluissa on hyvin käytettyä rahaa koska kaikki voittavat; lapset ovat onnellisempia, valvojen työ on parempaa, opettajien työ on helpompaa ja johdolla on vähemmän ongelmakäyttäytymisiä joihin pitää puuttua.

On kuitenkin olemassa eräänlaisia leikkivälineitä, jotka ovat suosittuja Ison-Britannian kouluissa, jotka voidaan vain luetella 'haastamattomiksi' haastaviksi leikkivälineiksi. Ainoa syy miksi tämän kaltaisia välineitä hankitaan, on tarjota fyysisiä haasteita, mutta koska koulut ovat haluttomia ottamaan riskejä, leikkiteollisuus tarjoaa välineitä, joihin aikuiset ovat tyytyväisiä. Tuloksena on tylsä väline, jonka selvittämiseen menee viisivuotiaalta muutama minuutti tai korkeintaan muutama päivä sen hallitsemiseen koska sekä riski että haaste on suunniteltu pois.

Lapsia houkuttelevat aina uutuudet, joten mikä tahansa uusi leikkiväline, onpa sen leikkiarvo miten pieni tahansa, lapset tutkivat sitä sen ensimmäiset kuusi viikkoa sen käyttöönoton jälkeen. Mutta lapset ovat koulun leikkivälineiden äärellä noin 1800 tuntia vuodessa, usean vuoden ajan! Joten on järkevää sijoittaa pääomaa välineisiin, jotka jaksavat herättää kiinnostusta, haasteita, rakentaa voimaa, kuntoa ja koordinaatiota monen vuoden ajan, muuten ostat vain hyvin kalliita penkkejä, joilla vietetään aikaa.

10. PIDÄ KIINNI SIITÄ!

Lukeminen ja matematiikka eivät ole aiheita joita koulu opettaa vain vähän aikaa ja antaa sitten periksi koska ne ovat liian vaikeita opettaa, vaan niitä arvostetaan olennaisina osina koulua. Jatkuva mahdollisuus laadukkaaseen leikkimiseen pitäisi olla myös jokaisen koulun huolena, koska aikuiset kontrolloivat kaikkia lapsen elämään liittyviä näkökulmia, ja lapsilla ei ole valtaa tai mahdollisuutta päästä leikkimään sosiaalisia leikkejä elämänsä muilla alueilla.

Koulujen leikkien parantaminen vaatii ymmärrystä, sitoutumista ja päättäväisyyttä johdolta, henkilökunnalta ja vanhemmilta. Leikin tulisi olla tärkeää jokaiselle koska se mahdollistaa lapsia oppimaan ‘opettamattoman opetussuunnitelman’ toisin sanoin oppimaan kaiken sen todella tärkeän, jota ei voida opettaa. Joten varmistathan, ettei parempien leikkimahdollisuuksien tarjoaminen ole vain lyhyen tähtäimen suunnitelma, vaan kirjoitettu henkilökunnan toimenkuvauksiin ja koulun kehittämissuunnitelmaan vuosittain.

Leikkiminen on oikeus, ei etuoikeus ja silti ulkona leikittävä sosiaalinen peli on nopeasti katoamassa lasten elämästä ympäri maailmaa.

Kouluilla on ainutlaatuinen asema vaikuttaa lapsuuden laatuun monien lapsien osalta parantamalla sen leikin laatua mitä he tarjoavat.

Tämä kirjanen pohjautuu 15 vuoden ajan tehtyyn toimintatutkimukseen, jonka on tehnyt Ison-Britannian OPAL Outdoor Play and Learning Primary Program – ohjelma, joka tukee kouluja omaksumaan strategisen ja suunnitelmallisen lähestymistavan parantaakseen tarjoamansa leikin laatua jokaiselle lapselle.

ULKOLUOKKA- PÄIVÄ

Ulkoluokkapäivä on maailmanlaajuinen kampanja, joka juhlistaa ja innostaa oppimista ja leikkimistä luokan ulkopuolella, sitä tukevat Unileverin Dirt is Good - tuotemerkit ja johtaa Project Dirt.

Ulkoluokkapäivä koulut ympäri maailmaa viettävät ainakin yhden tunnin ulko-opetuksessa, opettaen olennaisia taitoja ja parantaen tietoisuutta leikin merkityksestä. Me toivomme tämän innostavan kouluja kaikkialla, ulkona oppimiseen ja leikkimiseen, osana koulunkäyntiä, joka päivä! Kaikkien tuella, voimme varmistaa että lapset kaikkialla nauttivat lapsuudestaan ja heillä on tarvittavat perusteet elää sellaista elämää kuin he haluavat elää.

Leiki tänään, valmistaudu huomiseen!

Tutustu miten sinä voit osallistua ja käyttää kaikkia resurssejamme: www.ulkoluokkapaiva.org

/outdoorclassroomday

@OutdoorClassDay

Osallistut omalla vastuullasi! Valmistaudu hämmästyämään...

PROJECTDIRT
CONNECTING COMMUNITIES FOR GOOD